

ADVIES

Advies bij het voorontwerp van decreet over afwisselend leren en werken

De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel sloegen de handen in elkaar om het voorontwerp van decreet over afwisselend leren en werken te adviseren. In dit advies versterken we de stem van de jongeren in het verhaal van leren en werken. We bekijken de engagementen van de minister (een duidelijk kader creëren, jongeren een voltijds engagement laten aangaan en de ongekwalificeerde uitstroom tegengaan) vanuit het oogpunt van de jongeren.

VLAAMSE JEUGDRAAD	
9 april 2008	ADVIES 08/07

Advies bij het voorontwerp van decreet over afwisselend leren en werken

De Vlaamse Jeugdraad in vergadering op 9 april 2008 onder voorzitterschap van Stefaan Marien en waarbij aanwezig waren:

Yasmin Bhatti, Lien Boutsen, Lieven Casteels, Dries De Wit, Stéphanie Dangreau, Toon Fonteyne, Barbara Fruyt, Bruno Houthoofd, Stijn Jacobs, Kurt Janssens, Abderrahim Lahlali, Barbara Poppe, Elizabeth Van der Plaetsen, Tess Van Deynse, Eva Vereecke, Bram Vermeiren, Hanne Vermeiren, Laura Wauters, Jasper Ysebaert

Brengt met 19 *stemmen voor en 1 onthouding* het volgende advies uit:

1. Situering

Het voorontwerp van decreet over afwisselend leren en werken is op 29 februari 2008 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Aan het voorontwerp van decreet gingen een discussienota en een conceptnota vooraf. De Vlaamse Scholierenkoepel werkte mee aan het advies over de discussienota "leren en werken" die werd besproken in de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR). Haar standpunt maakte ze eveneens kenbaar in het 'Rapport voor de Minister van Onderwijs en Vorming'.

Om de **stem van de jongeren** in het dossier leren en werken te versterken, besloten de Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel om hun krachten te bundelen en samen een advies te formuleren.

De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel zijn blij dat de knelpunten binnen het afwisselend leren en werken worden aangepakt. Momenteel heerst een grote complexiteit en gebrek aan doorzichtigheid binnen het huidige systeem van leren en werken. Het nieuwe voorstel zegt uitdrukkelijk de noden en competenties van de jongeren voorop te stellen. Toch ervaren we vanuit het oogpunt van jongeren dat het beter kan. Dit voornamelijk voor de meest kwetsbare groep jongeren die in het brede systeem van afwisselend leren en werken terecht komt.

2. Het advies

2.1 Algemene bedenkingen

Timing en communicatie

De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel zijn tevreden dat alle regelgeving met betrekking tot de systemen van leren en werken voortaan gevat wordt in **één decreet**.

Dat het decreet in werking zou treden op **1 september 2008** vinden we echter **niet realistisch**. De veranderingen omvat in dit decreet dienen vooraf grondig gecommuniceerd te worden. Naar jongeren toe verwachten we in de eerste plaats een uitgebreide informatiecampagne op hun maat. Hierbij moeten de beoogde doelstellingen van het voltijds engagement en het scheppen van helderheid duidelijk naar voor komen.

De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel pleiten ervoor om meer algemeen ook werk te maken van de communicatie over het nieuwe landschap leren en werken. Ook hier streven we in de eerste plaats naar informatie op **jongerenmaat**. Uiteraard moet deze info vervolgens **beschikbaar** zijn voor jongeren. Jongeren moeten op verschillende momenten en plaatsen de informatie in handen krijgen. Concreet verwachten we dat de Vlaamse Overheid – zoals ze ook als doelstelling naar voor schuift in het Vlaams Jeugdbeleidsplan – bij het informeren van jongeren rekening houdt met de ERYICA-principes (European Youth Information and Counselling Agency).

Naast jongeren moeten ook **leerkrachten, jeugdhulpverleners, jeugdrechters en CLB's** goed op de hoogte gebracht worden van de verschillende mogelijkheden. Het zijn immers deze actoren die jongeren uit het voltijds onderwijs doorverwijzen naar een systeem van afwisselend leren en werken. Om jongeren op de plaats te krijgen waar zij thuishoren, is het nodig dat deze actoren de juiste informatie voorhanden hebben en kunnen aanwenden.

Dit alles is binnen de vooropgestelde tijdspanne niet haalbaar.

Financiering

De financiering van voortrajecten en brugprojecten zal volgens het huidige voorontwerp van decreet afhankelijk blijven van projectfinanciering. De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel benadrukken het belang van **een gegarandeerde financiering** in het kader van een gegarandeerd onderwijssysteem.

2.2 Een duidelijk kader

Complexiteit

In de conceptnota van 29 mei 2007 stelt minister Frank Vandenbroucke: *'Het landschap van aanbieders van systemen van afwisselend leren en werken is vandaag zeer verscheiden. Helaas brengt dat ook grote complexiteit mee en een gebrek aan doorzichtigheid. Het is mijn ambitie om de helderheid te verhogen. De belangen van de leerlingen zullen daarbij voorop staan.'*

De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel onderschrijven de doelstelling van de minister van Onderwijs om een einde te maken aan het kluwen van systemen van afwisselend leren en werken. We stellen namelijk vast dat heel wat jongeren helemaal geen weet hebben van de verschillende opties van afwisselend leren en werken. Vaak belanden ze toevallig in één bepaald systeem en dit is niet noodzakelijkerwijs het systeem dat het best bij hun noden aansluit.

Helaas moeten we vaststellen dat van het oorspronkelijke idee om de complexiteit en ondoorzichtigheid ten gronde aan te pakken door werk te maken van **één (toegangs)systeem** niet

veel meer overschiet. Wij betreuren deze beslissing aangezien het belang van de jongere hier ondergeschikt wordt aan het belang van de sectoren.

De minister stelt in zijn voorontwerp van decreet voortaan **twee leerwegen** voor: een leerweg deeltijds beroepssecundair onderwijs en een leerweg via een centrum voor vorming van zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen. De huidige sector deeltijdse vorming wordt ondergebracht bij het deeltijds onderwijs en zal zich voornamelijk focussen op de persoonlijke ontwikkelingstrajecten.

Volgens de Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel is dit **nadelig voor de meest kwetsbare groep jongeren** die in het systeem afwisselend leren en werken terecht komen. Het feit dat de Centra Deeltijdse Vorming in de toekomst niet langer erkend worden als volwaardige leerweg, wakkert bij ons de vrees aan dat de jongeren die in het verleden de weg naar de Centra Deeltijdse Vorming vonden in de toekomst zullen afhaken. Dit zou zeer jammer zijn. Enerzijds bieden de Centra Deeltijdse Vorming vandaag een goed alternatief voor jongeren die het onderwijs definitief de rug hebben toegekeerd. En anderzijds dreigt de onmiddellijke opstart van een traject, wat voor het behoud van de jongeren zo belangrijk is, in de toekomst in het gedrang te komen omdat er nog administratieve zaken geregeld moeten worden. Daarom is het voor ons cruciaal dat deze **derde inrijpoort haar autonome positie behoudt** ten opzichte van de twee andere leerwegen. De tegemoetkoming dat jongeren zich in de Centra Deeltijdse Vorming kunnen aanmelden, tijdelijk inschrijven en laten screenen is een magere troost en draagt zeker niet bij tot de vooropgestelde transparantie.

In het kader van efficiëntie en transparantie pleiten de Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel in de eerste plaats voor één duidelijk toegangssysteem. In tweede instantie ijveren we voor het **behoud van drie autonome leerwegen**. Het spreekt voor zich dat in dit geval een duidelijkere profilering tussen de verschillende systemen noodzakelijk is, waarbij de complementariteit vooropstaat.

Complementariteit

Het voorontwerp van decreet gaat uit van een betere afstemming tussen de verschillende systemen van afwisselend leren en werken. Elk systeem heeft zijn sterktes, maar ook zijn beperkingen. Afhankelijk van de noden en behoeften van de jongere in kwestie zal dus telkens gekozen moeten worden voor de juiste leerweg. Hierbij moet het **belang van de jongere** telkens voorop staan. Het benadrukken van de complementariteit en het stimuleren van samenwerkingsverbanden vinden we vanzelfsprekend een goede zaak.

We staan dus achter de mogelijkheden die in het decreet voorzien zijn wat betreft **samenwerkingsverbanden**. We geloven er bijvoorbeeld in dat de expertise van de deeltijdse vorming voor jongeren (en medewerkers) uit andere leerwegen zeer waardevol is.

Onderlinge complementariteit is een eerste stap maar er moet ook naar aansluiting en **afstemming** gezocht worden **met het voltijds onderwijs**. Zo mag het systeem van leren en werken niet als een laatste vangnet bekeken worden, maar wel als een alternatieve vorm van leren voor jongeren die geen aansluiting vinden bij het voltijds systeem. In die zin pleiten wij voor een herwaardering van het systeem van afwisselend leren en werken en hopen wij dat de overheid hiertoe de nodige initiatieven zal nemen.

2.3 Voltijds engagement

De minister kiest onvoorwaardelijk voor een overgang naar **voltijds engagement**. Deeltijds leren wordt voor alle jongeren verplicht gekoppeld aan een component werken. Jongeren kunnen in verschillende fasen toewerken naar het deeltijds werken: brugprojecten, voortrajecten en persoonlijke ontwikkelingstrajecten. De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel staan positief ten opzichte van het principe voltijds engagement. We vinden dat de minister hiermee een groot knelpunt aanpakt.

Gedeelde verantwoordelijkheid

Het realiseren van het voltijds engagement zien wij als een **gedeelde verantwoordelijkheid** van de overheid, de centra, het bedrijfsleven en de jongeren zelf.

Een voltijds engagement eisen kan maar op voorwaarde dat er voldoende plaatsen voorzien worden om werkervaring op te doen. De minister gaat het engagement aan om het aantal plaatsen groter te maken dan het aantal leerlingen. Wij juichen dit voornemen toe aangezien ook deze jongeren het **recht hebben op het kiezen van een werkplaats** die aansluit bij hun interesses en hun leercomponent. Dit zorgt er immers voor dat jongeren gemotiveerd zijn en hun opleiding zinvol vinden. De bedrijfssector zal hierbij vanzelfsprekend zijn verantwoordelijkheid moeten opnemen.

Ook de centra spelen een cruciale rol in het realiseren van het voltijds engagement. Volgens het huidige voorontwerp van decreet zullen zij afgerekend worden op basis van de resultaten die ze behalen. Hiermee zijn wij het niet eens, wij pleiten voor een financiering op basis van een **aantoonbare inspanningsverplichting**. Centra financieren op basis van de resultaten die zij behalen zal namelijk vooral in het nadeel spelen van de meest kwetsbare jongeren, omdat het risico bestaat dat die jongeren in dat geval door de centra gepercipieerd zullen worden als een 'onzekere en risicovolle investering'. Werken met een aantoonbare inspanningsverplichting kan hier een oplossing zijn, indien er voldoende garanties geboden worden dat dit geen inhoudsloze verplichting wordt.

Jongeren zelf dragen ook een grote verantwoordelijkheid bij het nakomen van het voltijds engagement. Indien de jongere het voltijds engagement niet naleeft, dreigt uitschrijving en verlies van de schooltoelage. De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel zijn van oordeel dat het erg moeilijk zal zijn om vanaf dag één het voltijds engagement te realiseren. Zeker voor een bepaalde groep jongeren zal er rekening moeten gehouden worden met een periode waarbij een jongere naar een voltijds engagement toegroeit. Naar analogie met de centra pleiten we ook hier voor een erkenning van de inspanningen die de jongeren leveren en hopen we dat ze in hun startperiode niet te hard worden afgerekend op resultaten. We vragen daarom een **flexibele regeling bij het uitstipelen van een groeipad** naar het voltijds engagement.

Fasering

In het ontwerpdecreet worden **verschillende fasen** ingebouwd die mogelijk leiden tot reguliere tewerkstelling. De diversiteit binnen dit aanbod ervaren we als positief omdat het de mogelijkheid biedt om op maat van elke jongere te werken. De voorstelling van de verschillende fasen als een getrapt systeem, zien we als een mogelijke valkuil. We pleiten voor voldoende **flexibiliteit** tussen de verschillende fasen waarbij alle combinaties mogelijk blijven bij de invulling van 28u voltijds engagement. Door bepaalde ervaringen of omstandigheden zullen jongeren soms snel vooruitgaan, maar kunnen ze op bepaalde momenten ook terugvallen. Dit moet op een snelle en flexibele manier mogelijk zijn binnen het systeem. In dat opzicht vinden wij dat het mogelijk moet zijn dat een persoonlijk ontwikkelingstraject uitzonderlijk gecombineerd wordt met arbeidsdeelname.

Inspraak van jongeren

Het is een doelstelling om trajecten op maat van jongeren in te richten. We hopen dat het vanzelfsprekend is dat jongeren hierin voldoende **inspraak** krijgen. Informatie en communicatie over de verschillende mogelijkheden op maat van jongeren is hierbij onontbeerlijk. Wanneer jongeren goed weten waaraan ze beginnen en waarom, en wanneer ze daarover ook hun zegje hebben kunnen doen, zal dat veel invloed hebben op hun motivatie en op de kans op slagen.

2.4 Tegengaan van ongekwalificeerde uitstroom

De minister stelt in het voorontwerp van decreet duidelijk dat het tegengaan van de ongekwalificeerde uitstroom een prioritaire doelstelling is van de veranderingen in het systeem van afwisselend leren en werken. De focus in het voorontwerp ligt dan ook zeer sterk op een snelle **toeleiding van jongeren naar werk**. De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel vinden dit een belangrijke doelstelling, maar er gaat volgens ons te weinig aandacht naar de component leren. We willen hier waarschuwen voor een te rigide aanpak van de toeleiding. In de eerste plaats pleiten we er voor dat de opleiding en tewerkstelling voor jongeren duurzaam en op maat zijn. Het doel om de arbeidsdeelname van deeltijds lerenden te verhogen, mag onder geen enkele voorwaarde de kansen van de meest kwetsbare groep jongeren ondergraven.

Er wordt gestreefd naar kwalificaties voor jongeren in de systemen van leren en werken. In de verschillende leerwegen moeten jongeren zich bewust worden van de **competenties** die ze verworven hebben. Deze verworven competenties moeten zichtbaar gemaakt worden, ook wanneer jongeren de kwalificatie niet behalen. We willen ervoor pleiten om dit op een goede manier uit te werken.

De Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel pleiten voor een soepelere benadering van de doelgroep leren en werken. Zo gaan we er niet mee akkoord dat een jongere die zich aanmeldt na zijn achttiende verjaardag, meteen wordt uitgeschreven als de screening uitwijst dat hij nog niet (volledig) arbeidsrijp is. We gaan ook niet akkoord met de onmiddellijke uitschrijving van een jongere na een periode van 30 dagen zonder deelname aan arbeid. De nazorg voor de maatschappelijk zeer kwetsbare jongeren in deze systemen is bijzonder hard nodig, maar wordt helaas niet voorzien in dit systeem van lineaire uitschrijving. We vragen om voor die jongeren, die op hun achttiende verjaardag niet ingeschaald zijn in arbeidsdeelname, de mogelijkheid te voorzien om ze tot uiterlijk de leeftijd van twintig jaar voor te bereiden op hun integratie in de maatschappij en hen te laten participeren aan alle trajecten.

In het kader van het tegengaan van de ongekwalificeerde uitstroom willen we tot slot benadrukken dat de verplichting om je bij een inschrijving in een centrum ook in te schrijven als **werkzoekende bij de VDAB**, voor ons niet kan. We vrezen dat jongeren hun opleiding niet afmaken wanneer ze door de VDAB een goede job aangeboden krijgen, en bijgevolg toch ongekwalificeerd op de arbeidsmarkt terechtkomen.

2.5 Trajectbegeleiding

De begeleiding van jongeren in het systeem afwisselend leren en werken is voor de Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel zeer belangrijk. Trajectbegeleiding wordt momenteel te eng ingevuld en focust hoofdzakelijk op een toeleiding naar het economisch circuit. Trajectbegeleiding omvat echter veel meer en wij pleiten dan ook voor voldoende aandacht voor de begeleiding en ondersteuning van jongeren in hun **persoonlijke en algemene ontwikkeling**. Dit is immers ook een expliciete taak van het onderwijs.

De trajectbegeleiding is de verantwoordelijkheid van een **heel team**, waarbij verschillende personen een invulling kunnen geven aan deze taak. Jongeren moeten de kans krijgen om binnen dit team zelf een vertrouwenspersoon uit te zoeken. Jongeren benadrukken het belang van een aanspreekpunt dat ze enigszins zelf kunnen kiezen en dat hen niet wordt opgelegd. Vaak hebben ze vooral nood aan iemand die dicht bij hen staat en naar hen luistert. Ze zitten niet te wachten op (hoog opgeleide) mensen die hen komen vertellen hoe het moet.

De trajectbegeleiding en het opstellen van een trajectbegeleidingsplan gebeurt volgens ons het best door de medewerkers die het dichtst bij de jongere staan. Het initiatief kan daarom genomen worden door **elk centrum**, vanzelfsprekend in overleg met alle betrokkenen. Wel wensen we hierbij te benadrukken dat de jongeren moeten kunnen rekenen op **vertrouwelijkheid**. Het trajectbegeleidingsplan kan daarom niet zomaar overgedragen worden aan de VDAB.

3. Besluit

Tot slot benadrukken we de voor ons - vertegenwoordigers van jongeren en scholieren - belangrijkste principes.

- Goede communicatie over de systemen van afwisselend leren en werken op maat van jongeren is onontbeerlijk. We raden aan hier voldoende tijd voor te voorzien.
- Verminderde complexiteit is zeer goed, maar wel met garanties voor een goede opvang van de meest kwetsbare groep jongeren. We vinden dat niet terug in het voorontwerp van decreet en pleiten dan ook voor drie autonome leerwegen.
- We staan achter het voltijds engagement en benadrukken daarbij dat elk zijn verantwoordelijkheid heeft.
- Flexibele omgang met de verschillende fases is nodig om op maat van jongeren te kunnen werken. Jongeren moeten hierbij steeds voldoende inspraak krijgen.
- Het tegengaan van de ongekwalificeerde uitstroom is een doelstelling die een belangrijk knelpunt aanpakt. De toeleiding naar werk mag niet te rigide worden aangepakt en het tempo van de jongere is belangrijk.
- De trajectbegeleiding van jongeren moet aandacht hebben voor de component werken én voor de component leren. Ze moet uitgaan van de jongere als persoon.

We hopen dat de minister de stem van de jongeren meeneemt in de verdere uitwerking van de regelgeving rond afwisselend leren en werken.